

Gastcolumn Tom Luken

Politici komen doorlopend terug op gemaakte keuzen. Neem bijvoorbeeld de rekentoets. Eerst moest hij er per se komen, toen weer niet, toen weer wel en nu? Ander voorbeeld: de maatschappelijke stage. Vond ik een heel goed idee. In 2011 ingevoerd maar in 2014 helaas al weer afgeschaft. De langstudeerdersboete hield nog korter stand: in 2011 ingevoerd, in 2013 afgeschaft. Zwabberbeleid, jobobeleid. Overdag zegt Jet Bussemaker in een interview dat ze geen minister van onderwijs wil worden, maar 's avonds wordt ze opgebeld door Diederik Samsom en dan wil ze het toch wel.

De politiek wil van uitval en switchen in het onderwijs af. "Het is de bedoeling van dit kabinet dat elke student op de juiste plek terecht komt... Alle vergeefse inspanningen die nu worden besteed aan studenten die uiteindelijk toch afhaken, kunnen straks voor een groot deel achterwege blijven", zei Halbe Zijlstra toen hij nog staatssecretaris was. Het is één van de doelen van het nieuwe studiefinancieringstelsel. Een tweede studie doen wordt bijna onmogelijk. De meeste politici van nu hebben lang gestudeerd en hebben veelal radicale switches in hun (studie) loopbaan gemaakt. Van de scholieren van nu verwachten zij echter dat ze weloverwogen keuzen maken en dat ze bij die keuzen blijven. Voor de meeste leerlingen is dit een onhaalbare verwachting met negatieve gevolgen. Dat zal ik uitleggen.

Waarom onhaalbaar? De modale leerling mist een aantal dingen die essentieel zijn voor weloverwogen, stabiele, eigen keuzen. Onder andere is meestal sprake van sterke beïnvloedbaarheid door anderen. De prefrontale cortex en de hoofdverbindingen in de hersenen zijn nog volop in ontwikkeling. Dat betekent dat gevoel en ratio nog niet goed kunnen samenwerken. De leerling

Politici kunnen zelf niet wat zij vragen van scholieren

mist overzicht. Het toekomstige zelf is als een vreemde. Slechts bij een kleine minderheid is er sprake van een ontwikkelde identiteit. Bij een ruime meerderheid is de identiteitsontwikkeling nog niet eens goed op gang gekomen.

Waarom negatieve gevolgen? Eén mogelijk gevolg is piekeren. Zo constateerde de Amsterdamse GGZ-instelling Arkin onlangs dat jongeren te veel en te zorgelijk nadenken en daarmee de kans vergroten op het krijgen van angsten of een depressie. Een ander mogelijk gevolg is 'foreclosure'. Om aan de ervaren druk te ontkomen sluit de jongere zijn identiteitsontwikkeling af voordat er (voldoende) geëxploreerd is. Het probleem is dat foreclosures hardnekkig zijn, omdat de persoon zich afsluit voor nieuwe informatie en mogelijkheden. Juist in onze toekomst, waarin aanpassingsvermogen en openheid essentieel worden voor een succesvolle loopbaan, is foreclosure een ernstige handicap.

Voor veel studenten maakt een studieswitch deel uit van een exploratieproces dat ontwikkelingspsychologisch gezien normaal en gezond is. Op de lange termijn is zo'n switch vaak uitermate functioneel voor de loopbaanontwikkeling, omdat de jongvolwassene verschillende kanten van zichzelf en de wereld exploreert. Dat is in de meeste gevallen de enige manier om tot werkelijk duurzame en bevredigende commitments te komen.

Schooldecanen en loopbaanbegeleiders hebben weinig invloed op structuren en regels. Hun taak is leerlingen zo goed mogelijk te begeleiden bij te maken keuzen en een basis te leggen voor voorspoedige loopbaanontwikkeling. Om deze taken niet met elkaar in strijd te laten zijn is het belangrijk te benadrukken dat de studiekeuze niet de keuze van je leven is, maar slechts een stap. Voor politici die wel invloed hebben op structuren en regels is de boodschap: doe het zo dat jongeren de tijd en mogelijkheden hebben om te exploreren. Dat betaalt zich later in de loopbaan dubbel en dwars terug.

Tom Luken is arbeids- en organisatiepsycholoog en werkt als onafhankelijk onderzoeker en adviseur bij loopbaanvraagstukken.

